

KOMUNIKAT z BADAŃ

NR 178/2015

ISSN 2353-5822

Stosunek do imigrantów w krajach Grupy Wyszehradzkiej

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2015 roku



Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W roku 2015 zwiększyła się liczba uchodźców – m.in. z Syrii i Iraku – napływających do państw Unii Europejskiej. Do uchodźców dołączyły rzesze imigrantów, np. z państw afrykańskich i Bałkanów. Napływ olbrzymiej liczby przybyszy starających się o azyl, głównie w Niemczech i państwach skandynawskich, a przemieszczających się przez wiele innych państw europejskich doprowadził do sytuacji określanej mianem kryzysu migracyjnego.

Postawy obywateli państw przyjmujących tak dużą liczbę przybyszy – w większości z państw muzułmańskich – były różnorakie. Z jednej strony pojawiły się inicjatywy obywatelskie oraz indywidualne mające na celu niesienie pomocy uchodźcom i imigrantom. Z drugiej strony zwiększyła się liczba wykroczeń przeciw przybyszom i osobom z innych kręgów kulturowych (podpalenia ośrodków dla uchodźców lub miejsc przeznaczonych na ich przyjęcie, ataki na obcokrajowców itp.). Wydarzenia te zwiększyły zainteresowanie problematyką ksenofobii. W ramach współpracy z ośrodkami z państw Grupy Wyszehradzkiej w październiku podjęliśmy próbę porównania stosunku do obcokrajowców w Polsce, Czechach, Słowacji i na Węgrzech¹.

OBAWY CO DO SKUTKÓW IMIGRACJI

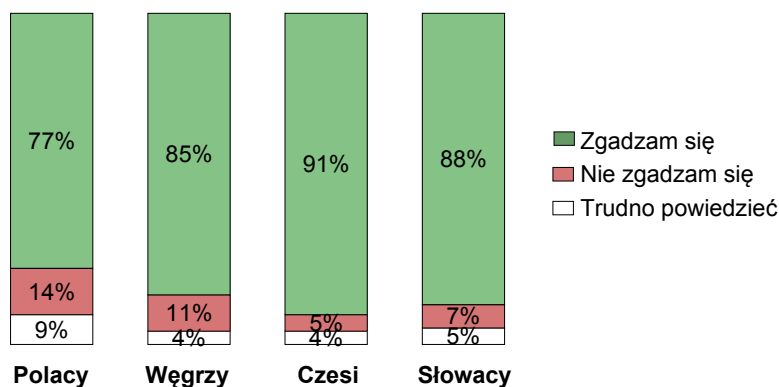
Badani z czterech państw Grupy Wyszehradzkiej zostali poproszeni o ustosunkowanie się do opinii dotyczących różnych negatywnych skutków obecności znacznej liczby imigrantów w ich krajach. Na 6-stopniowej skali zaznaczali, w jakim stopniu podzielają bądź nie podzielają wymienionych obaw.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (305) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 15–21 października 2015 roku na liczącej 1114 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski. Sondaż w Czechach (CVVM) realizowano w dniach 5–12 października 2015 roku (N=1045), na Słowacji (FOCUS) w dniach 6–14 października 2015 roku (N=1032), a badanie na Węgrzech (TÁRKI) – od 16 do 23 października 2015 roku (N=1003).

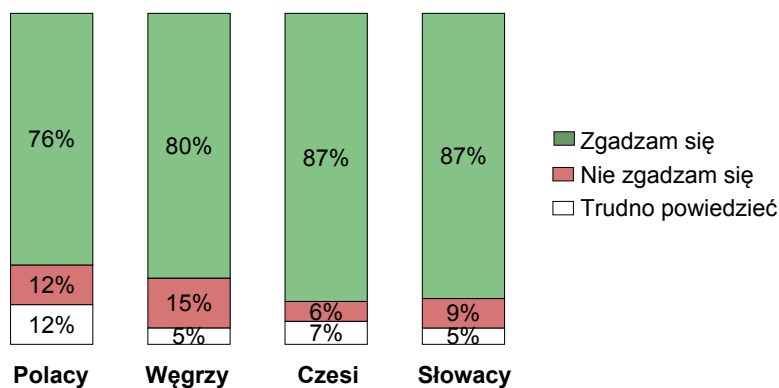
Najczęściej zgłaszane są wątpliwości co do stosunku imigrantów do krajów ich przyjmujących. Zdecydowana większość badanych we wszystkich czterech krajach wątpi w to, że imigranci będą stawiać interes kraju, który ich przyjął, na pierwszym miejscu oraz obawia się, że w sytuacji wojny lub innych napięć politycznych imigranci będą lojalni wobec kraju, z którego pochodzą. Tego typu wątpliwości i obawy najczęściej wyrażane są przez Czechów (odpowiednio 91% i 87%), najrzadziej natomiast, choć również bardzo często, przez Polaków (odpowiednio 77% i 76%). Słowacy nieco częściej niż Węgrzy podzielają te obawy (88% i 87% wobec 85% i 80%). We wszystkich czterech krajach przeciwnego zdania są nieliczni badani. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że Polacy generalnie częściej niż badani z pozostałych państw nie mieli zdania w tych kwestiach, nie potrafili określić swojego stanowiska.

RYS. 1. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) LUB TEŻ NIE ZGADZA Z NASTĘPUJĄCYMI STWIERDZENIAMI?

WĄTPIĘ W TO, ŻE IMIGRANCY BĘDĄ STAWIAĆ INTERES NASZEGO KRAJU NA PIERWSZYM MIEJSCU

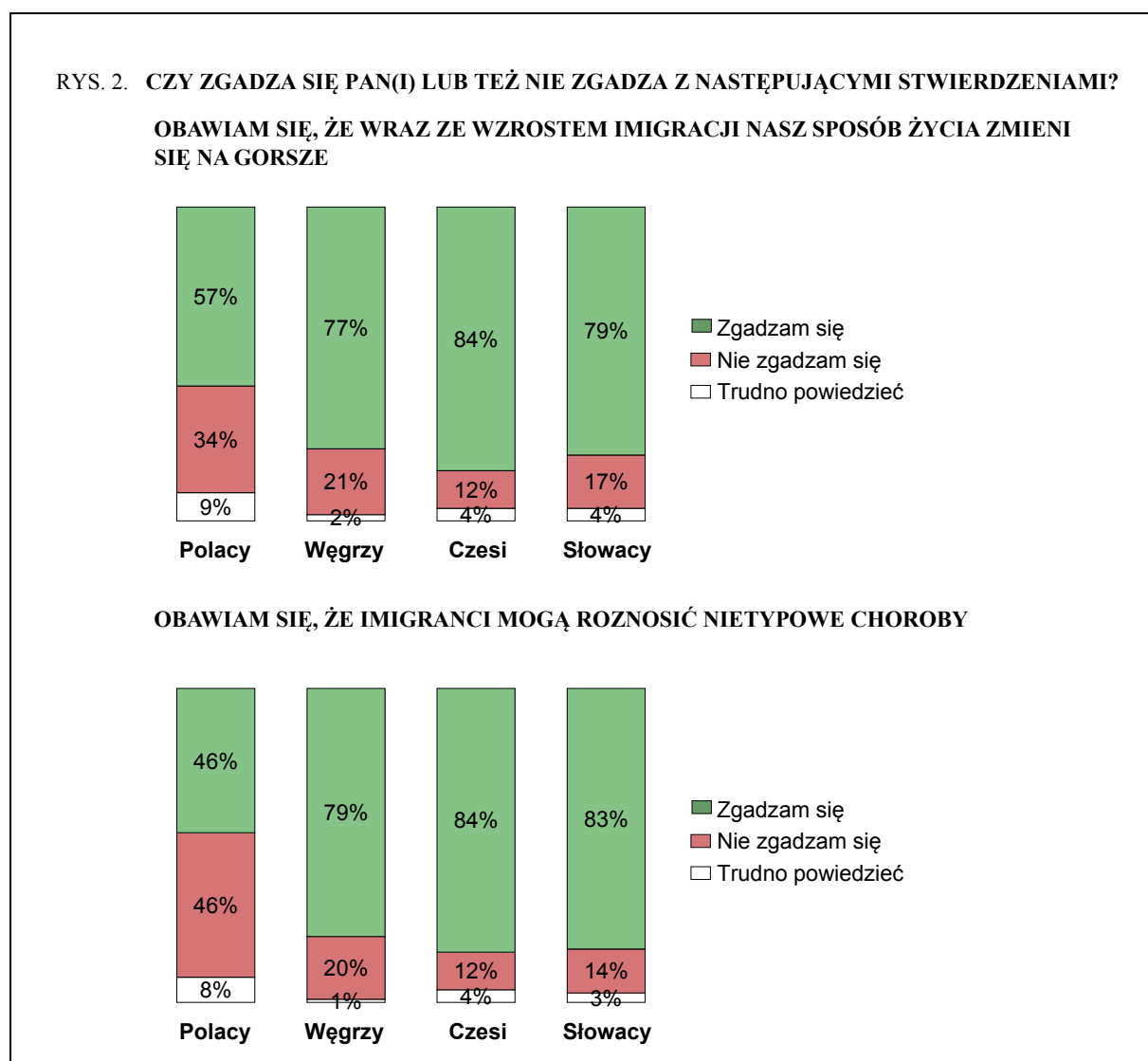


OBAWIAM SIĘ, ŻE W SYTUACJI WOJNY LUB INNYCH NAPIĘĆ POLITYCZNYCH, IMIGRANCY BĘDĄ LOJALNI WOBEC KRAJU, Z KTÓREGO POCHODZĄ

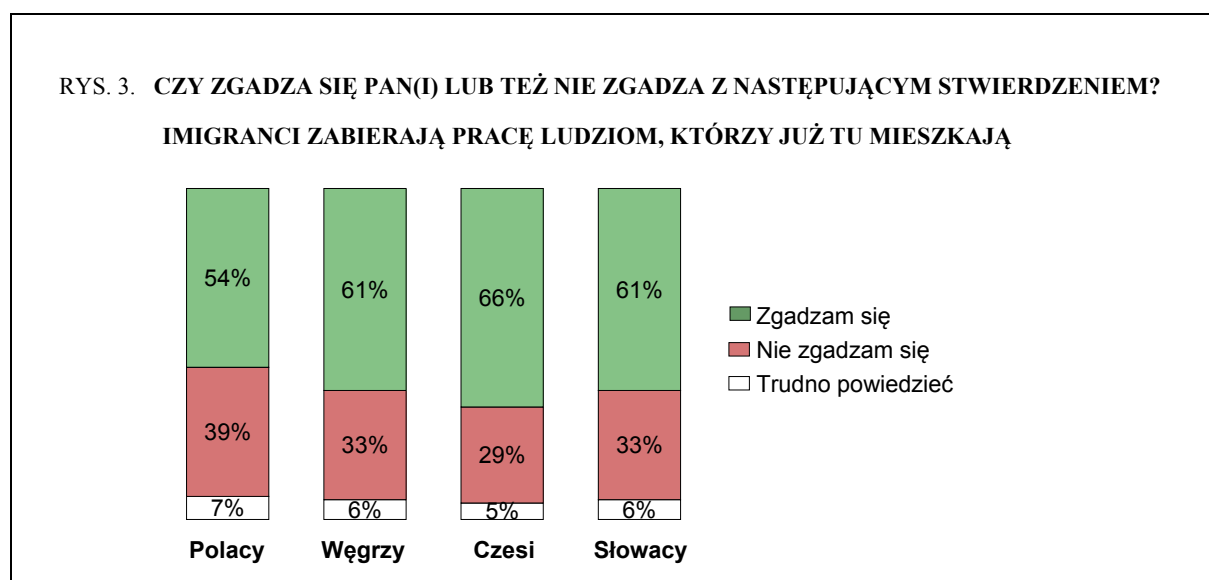


W Czechach, na Węgrzech i Słowacji dość powszechne są również obawy ankietowanych, że wskutek wzrostu imigracji sposób ich życia zmieni się na gorsze oraz że imigranci będą roznosić nietypowe choroby. Ponad trzy czwarte obywateli tych państw podziela ten niepokój, przy czym największy odsetek jest wśród Czechów – 84% w obydwu przypadkach, na Słowacji – 79% i 83%, a na Węgrzech – 77% i 79%.

W Polsce znacznie mniejsza część społeczeństwa wyraża takie obawy. Zmiany sposobu życia na gorsze obawia się ponad połowa Polaków (57%), natomiast blisko co trzeci ich nie podziela (34%). Obawy dotyczące pojawienia się nowych chorób wyraża blisko połowa badanych, ale tyle samo uznało je za bezpodstawne (po 46%).

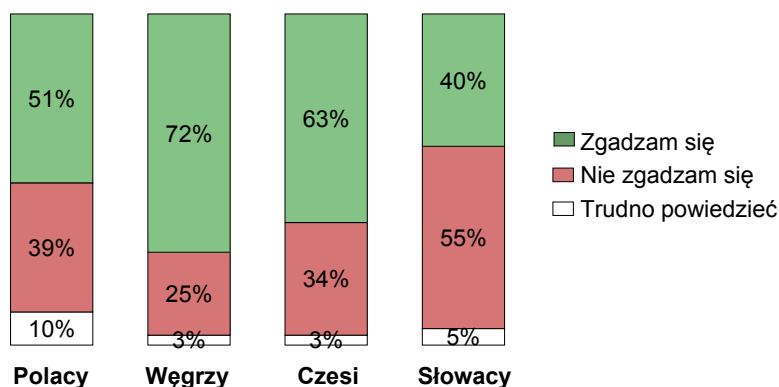


Najmniejsze różnice między państwami Grupy Wyszehradzkiej są widoczne w skali obaw o sytuację na rynku pracy. We wszystkich czterech państwach większość obywateli twierdzi, że imigranci zabierają pracę miejscowym. Jednak również w tym przypadku obawy wyrażane są najczęściej przez Czechów (66%), nieco rzadziej przez Węgrów i Słowaków (po 61%), a najrzadziej przez Polaków (54%).



Natomiast największe różnice pomiędzy badanymi państwami dotyczą opinii na temat utrzymywania kontroli nad zjawiskiem imigracji. Co więcej, to jedyna kwestia, co do której narodem najrzadziej wyrażającym obawy są Słowacy – 40%. Większość Słowaków (55%) nie zgadza się z opinią, że imigracja w ich kraju wymknęła się spod kontroli. Tymczasem Węgrzy najczęściej podzielają obawy, że imigracja w ich kraju nie jest pod kontrolą (72%). Tylko w tej kwestii to Węgrzy, a nie Czesi, najczęściej wyrażają niepokój. Ten fakt nie dziwi w kontekście niedawnych wydarzeń, kiedy to Węgry stały się krajem tranzytowym dla olbrzymich rzesz migrantów i uchodźców kierujących się do Niemiec. Również większość Czechów i Polaków boi się, że ich rządy straciły kontrolę nad imigracją (odpowiednio 63% i 51%).

RYS. 4. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) LUB TEŻ NIE ZGADZA Z NASTĘPUJĄCYM STWIERDZENIEM?
IMIGRACJA W NASZYM KRAJU WYMKNĘŁA SIĘ SPOD KONTROLI

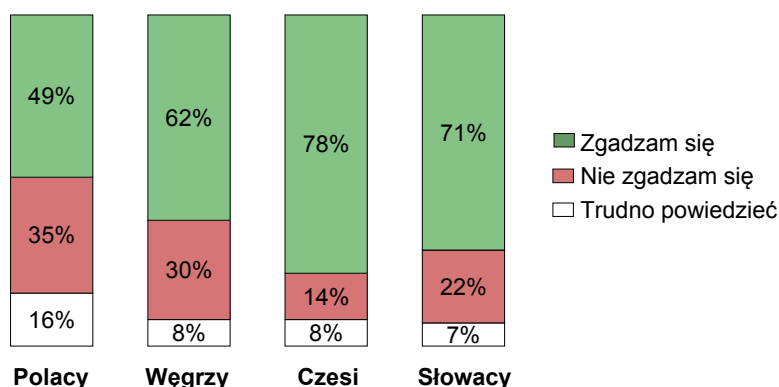


Na Węgrzech, w Czechach i na Słowacji powszechne są również obawy dotyczące wzrostu przestępczości i zagrożeń dla własnej kultury wskutek wzrostu imigracji. Najsilniejsze, jak w przypadku większości badanych kwestii, są one w Czechach, gdzie ponad trzy czwarte badanych (78%) jest przekonanych, iż imigranci przyczyniają się do wzrostu przestępczości, a niewiele mniej (73%) boi się utraty odrębności kulturowej.

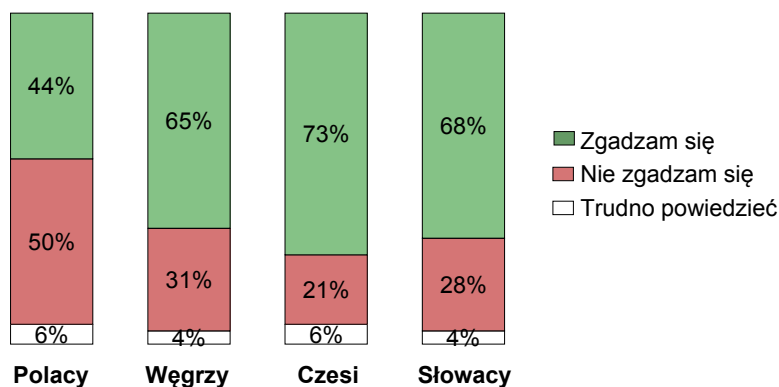
Również na Słowacji ponad dwie trzecie (71%) wiąże obecność imigrantów ze wzrostem przestępczości i niewiele mniej (68%) obawia się, że zagrozi to ich kulturze. Na Węgrzech obawy co do wzrostu przestępczości wyraża ponad trzy piąte badanych (62%), a nieco bardziej niepokoi kwestia zachowania odrębności kulturowej (65%).

W Polsce mniej niż połowa ankietowanych podziela obawy co do wzrostu przestępczości wraz z napływem imigrantów (49%) czy zagrożeń dla kultury (44%). Połowa Polaków (50%) nie ma obaw co do trwałości swojej kultury w związku z napływem imigrantów, a co trzeci (35%) nie zgadza się ze stwierdzeniem, że przyczyniają się oni do wzrostu przestępczości. W kwestii zależności między obecnością imigrantów a przestępczością wiele osób (16%) nie potrafiło określić swojego stanowiska.

RYS. 5. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) LUB TEŻ NIE ZGADZA Z NASTĘPUJĄCYMI STWIERDZENIAMI?
IMIGRANCI PRZYCZYNIAJĄ SIĘ DO WZROSTU PRZESTĘPCZOŚCI



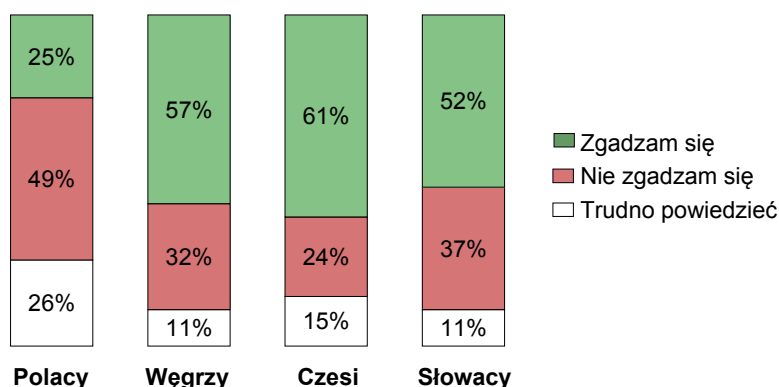
OBAWIAM SIĘ, ŻE WRAZ ZE WZROSTEM ZJAWISKA IMIGRACJI ZATRACIMY
NASZĄ KULTURĘ



We wszystkich czterech krajach najmniejszy odsetek badanych stwierdził, że czuje się nieswojo w kontaktach z imigrantami. W Polsce taką deklarację złożył tylko co czwarty badany (25%), ale niemal tyle samo osób (26%) nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie, co zapewne wynika z braku kontaktu z obcokrajowcami². Niemal połowa Polaków (49%) stwierdziła, że nie odczuwa dyskomfortu w kontaktach z cudzoziemcami. Natomiast większość Słowaków, Węgrów i Czechów źle czuje się w takich sytuacjach (odpowiednio 52%, 57% i 61%).

² Zob. komunikat CBOS „Przybysze z bliska i z daleka, czyli o imigrantach w Polsce”, czerwiec 2015 (oprac. K. Kowalczyk).

RYS. 6. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) LUB TEŻ NIE ZGADZA Z NASTĘPUJĄCYM STWIERDZENIEM?
CZUJĘ SIĘ NIESWOJO W KONTAKTACH Z IMIGRANTAMI



NASILENIE OBAW

Badani ustosunkowywali się do powyższych stwierdzeń na 6-stopniowej skali (od -3 – silny lęk, do +3 – zdecydowany brak niepokoju; odpowiedziom „trudno powiedzieć” została przypisana wartość 0). Potraktowanie tych wypowiedzi jako dychotomicznych (podzielanie wymienionych obaw lub nie) pozwalało uchwycić skalę zjawiska. Natomiast średnie oceny na skali umożliwiają zobrazowanie ich nasilenia.

We wszystkich krajach najsilniejsze obawy budzą kwestie lojalności imigrantów wobec państw przyjmujących. Jednak na Węgrzech i Słowacji kolejną co do siły obawą jest strach przed chorobami i epidemiami (także w Czechach ten czynnik ryzyka budzi większe emocje niż większość pozostałych). W Czechach i na Słowacji bardzo silny jest także strach przed wzrostem przestępczości oraz niepokój odnośnie wpływu imigracji na tożsamość kulturową, zachowanie odrębności kulturowej.

Syntetyczny wskaźnik lęku przed skutkami imigracji (stworzony jako średnia z 9 poniższych pytań) potwierdza, że najsilniejsze obawy przed imigrantami są w Czechach (-1,40), nieco mniejsze na Węgrzech (-1,13) i Słowacji (-1,09), natomiast wyraźnie mniejsze w Polsce (-0,43).

Tabela 1

Czy zgadza się Pan(i) lub też nie zgadza z następującymi stwierdzeniami?	Polacy		Węgrzy		Czesi		Słowacy	
	średnia	odchyl. stand.	średnia	odchyl. stand.	średnia	odchyl. stand.	średnia	odchyl. stand.
Wątpię w to, że imigranci będą stawiać interes naszego kraju na pierwszym miejscu	-1,39	1,55	-1,78	1,47	-2,07	1,19	-1,84	1,29
Obawiam się, że w sytuacji wojny lub innych napięć politycznych, imigranci będą lojalni wobec kraju, z którego pochodzą	-1,31	1,43	-1,54	1,62	-1,94	1,27	-1,84	1,30
Obawiam się, że wraz ze wzrostem imigracji nasz sposób życia zmieni się na gorsze	-0,55	1,77	-1,34	1,73	-1,70	1,43	-1,38	1,55
Imigranci zabierają pracę ludziom, którzy już tu mieszkają	-0,43	1,81	-0,68	1,96	-0,91	1,69	-0,72	1,75
Imigracja w naszym kraju wymknęła się spod kontroli	-0,30	1,80	-1,19	1,78	-0,84	1,77	0,12	1,85
Imigranci przyczyniają się do wzrostu przestępczości	-0,36	1,64	-0,71	1,84	-1,37	1,45	-1,10	1,59
Obawiam się, że imigranci mogą roznosić nietypowe choroby	0,00	1,95	-1,48	1,79	-1,67	1,46	-1,53	1,47
Obawiam się, że wraz ze wzrostem zjawiska imigracji zatracimy naszą kulturę	0,06	1,95	-0,83	1,97	-1,25	1,68	-1,03	1,78
Czuję się nieswojo w kontaktach z imigrantami	0,42	1,67	-0,60	2,01	-0,88	1,61	-0,44	1,77
Wskaźnik lęku przed skutkami imigracji	-0,43	1,18	-1,13	1,35	-1,40	1,15	-1,09	1,16



Ksenofobia, czyli niechęć do obcych – w dosłownym tłumaczeniu z greckiego oznacza strach przed obcymi (*ksenos* – obcy, *phobos* – strach) – jest zjawiskiem trudnym do uchwycenia. Trwają prace nad stworzeniem skali pozwalającej je zmierzyć. Stosunek do imigrantów badany za pomocą powyższych stwierdzeń miał na celu uchwycenie postaw ksenofobicznych rozumianych jako obawy przed przybyszami (obcymi).

Uzyskane dane sugerują, że wśród obywateli państw Grupy Wyszehradzkiej najsilniej ujawniają się one w Czechach, natomiast najslabiej w Polsce. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że we wszystkich tych państwach większość obywateli wyraża obawy dotyczące wpływu imigrantów na sytuację w ich krajach. Jednym z ciekawych wyjątków są opinie Słowaków na temat utrzymywania przez ich rząd kontroli nad zjawiskiem imigracji. Wydaje się, że twarde stanowisko władz słowackich wobec kwot uchodźców narzuconych przez Komisję Europejską uspokaja Słowaków.

Należy zaznaczyć, że we wszystkich czterech krajach badanie przeprowadzono w październiku. Tymczasem grudniowy sondaż zrealizowany w Polsce³ sugeruje, że nastawienie do przybyszy w naszym kraju uległo pogorszeniu, co ilustrują opinie na temat związku między przyjmowaniem uchodźców a zagrożeniem przestępczością. Jest to zapewne po części efektem paryskich ataków terrorystycznych, być może więc zmiany nastąpiły we wszystkich krajach, nie wiadomo jednak, czy w takim samym stopniu.

Opracowała

Katarzyna KOWALCZUK

³ Zob. komunikat CBOS „Stosunek do uchodźców po atakach terrorystycznych w Paryżu”, grudzień 2015 (oprac. K. Kowalczyk).